

Výsledkem učitelského působení je vzdělanost a vychovanost vrátane schopnosti orientovat sa v právnych normách a ich adekvátnej využiteľnosti. Význam právneho (všeobecného i odborného) vzdelania, nachádzame aj v princípe a v systéme celoživotného vzdelávania vojenských profesionálov .

LITERATURA :

1. ČIČ, M.: *Komentár k ústave SR*. Martin : Matica slovenská, 1997.
2. OBERUČ, J. : *Psychologia osobnosti*. Liptovský Mikuláš, Vojenská akademia, 1998.
3. PRŮCHA, J. a Vlt.:*Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 1995.
4. SVOBODA, J.:*Občianskyszákonník*. Bratislava : EUROUNION, 1996.
5. ŠVEC, Š.: *Základné pojmy v pedagogiko a andragogike*. Bratislava : IRIS, 1995
6. ŽELÍNEK, M.: *Étos a utváranie mravnej identity osobnosti*. Bratislava : IRIS, 1997.

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ОДНА ІЗ ЗАСАД ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОСТІ

Демчук П.І.

ЗОШ №17 м. Житомир

Проблеми формування в екологічному вихованні завжди були в полі зору педагогічної науки. Рівень духовності прямо залежить від того, яке місце в суспільстві займає культурно-екологічна сфера. Запалюючи любов до материнського слова, свого народу, його історії, прилучаючи учнів до української пісні, вчитель ненав'язливо формуватиме те високе духовне начало, яке надалі утвердиться в характерах дітей такими рисами, як благородство, гуманізм, людська гідність, духовність. Адже недавно В.О.Сухомлинський закликав формувати душу дитини на багатогранному понятті прекрасного.

У працях В. О. Сухомлинського знаходять розвиток прогресивні педагогічні ідеї корифеїв вітчизняної та зарубіжної педагогіки -Я. А. Коменського , Ж. Ж. Руссо, Дістервега, І. Песталоцці, Л.Толстого, К.Ушинського, А.Макаренка.

Екологічна освіта й виховання здійснюється в сучасній школі на міжпредметній основі, де одним із принципів є міждисциплінарність. В.О. Сухомлинський вважав, що найважливіше в навчально-виховному процесі - формування знань, вмінь.

Ідеї В.О. Сухомлинського щодо екологічного виховання втілені в практику сучасної школи. Зміст екологічної освіти і виховання має, таким чином, складний характер. Засвоєння його потребує тісного взаємозв'язку позакласної та позаурочної роботи. В.О.Сухомлинський радив, що дуже корисно ширше використовувати можливості різних природоохоронних закладів, налагоджувати з ними співробітництво на творчій основі.

У червні 1995 р. в Ріо-де-Жанейро відбулася Конвенція ООН природного середовища та розвитку, яку називають історичною. Тут було задекларовано принцип стійкого розвитку суспільства і прийнято два основних документи: «Декларацію у справі природного середовища й розвитку» та «Глобальну програму дій - Порядок денний 21».

Мова йде про те, що в 21 ст. пануватиме новий, екологічний тип світогляду, який вже зараз потрібно формувати в дітей.

Серед завдань, що треба вирішити у зв'язку з переходом до стійкого розвитку, першочерговими є: докорінне поліпшення стану довкілля, встановлення міжособистісних і суспільних потреб, забезпечення належних умов збереження здоров'я й життя людини, розв'язання демографічних проблем, злочинності старшокласників, підлітків тощо.

Стратегія переходу до суспільства стійкого розвитку має торкатися передусім гуманітарної освіти, виховання, формування нової моралі, свідомості. Без формування

нової освітньої моделі, в принципі, не може сформуватися ні екологічна свідомість, ні свідоме суспільство. Адже екологічні проблеми мають більш глибинний характер і закорінені в тих структурах людського буття, що охоплюють релігійні й світоглядні системи, етнічні людські взаємини, культуру взагалі. Тільки високоосвічене й високодуховне суспільство здатне реалізувати принцип коеволюції з природою, може увійти в нову епоху, якою обіцяє стати 21 століття.

В освітній системі переходу до стійкого розвитку провідне місце має зайняти екологічна освіта та виховання. Адже сучасна екологія найбільшою мірою причетна до великої методологічної й світоглядної проблеми, як жити і виживати в умовах виснаження природних ресурсів, забруднення й прогресуючої деградації довкілля.

Головним завданням екологічної освіти та виховання за цих умов є формування нового типу екологічної свідомості, на основі якої відбувається «олюднення» природи й оприроднення людини, а також духовного розвитку особистості. Розкриття змісту екологічної освіти та виховання повинно базуватися на національних та все-світньолюдських цінностях. Національний характер екологічної освіти та виховання відображає здобутки етнопедagogіки, трудової народної традиції, елементи народної календарної обрядованості та ін.

Постійним чинником життя і розвитку людини, джерелом її існування, її мислення і моралі є природа. Це вона дала свідомість людині, здатність творити не для того, щоб знищити і матір, і самого себе, а щоб жити, розвиватись і духовно виховуватись разом з природою, у відповідності з її законами.

Як досягти цього? Це питання хвилювало багатьох видатних діячів минулого. Серед вітчизняних мислителів, які досліджували проблему формування духовності засобами народної педагогіки, був Г.С. Сковорода. Педагогічне вчення Григорія Сковороди виходить з його оптимістичного переконання в тому, що природа кожної людини є добро і в ній криється велика сила здібностей. Завдання педагога полягає в тому передусім, що ці здібності потрібно розпізнати, належно скерувати, використовувати в формуванні духовних потреб.

Він писав: «Клубок сам собою поточиться из горы, отними только препятствующий претыкания камень. Не учи его кататься, а только помогай...»[2]. Отже, природа, вільні нахили, а не штучна виправка, не муштра є основою духовного виховання, вважав Г.С. Сковорода. Педагог різко відкидав поширене в той час серед панівних верств захоплення іноземними гувернерами, підкреслював важливу роль батьків, як природних вихователів своїх дітей, стояв за трудове та духовне виховання, близьке до природи, народу, до народної колективної творчості.

Григорій Сковорода писав: «Рожденного на добро не трудно научить на добро.... От природы, яко матери, легесенько сеет наука собою. Сія (природа) есть всенародная й истинная учительница - й единая... всеякое дело спееет, а еще она путеводствует [3].» Постійне спілкування з природою давало Г.С. Сковороді творчу та духовну насагу. Тому у багатьох творах автор милується рідною природою, духовно збагачується її чарами.

Він вважав, що знання потрібно здобувати не лише з книжок і пояснень учителя, а з навколишньої дійсності, в спілкуванні з природою та в процесі практичної діяльності. Історія екологічного виховання нерозривно зв'язана з етнопедagogічними аспектами виховання. На ранніх етапах розвитку людини була сформована теорія поглядів на принципи взаємовідношення людини і природи. Світ природи виступав як світогляд самої людини.

Відхід людини від природи призводить до самовідчуження, депсихологізації. Як писав Г. Сковорода: «Ибо все едино: й образ жизни и ритм природы [4].»

Порушення цієї єдності загрожує екологічній катастрофі людства, яка почалась з духовної спустошеності. Тому не випадково, що українська етнопедagogіка, яка акумулює творчі надбання народу, істину людських стосунків, повагу до природи, моральну та духовну чистоту особистості. Метою екологічного виховання українська етнопедagogіка ставить впровадження в свідомість учнів високих моральних якос-

тей, навичок, що відповідає вимогам національного духу, незалежного розвитку народу. Бажано вивчати і використовувати в навчально - виховному процесі етику природи, яку запропонував американський еколог О.Леопольд, космічну етику Е.Ціалковського, етику любові до життя, яку розробив біолог Д.Філатов та інші.

Екологічна політика повинна бути динамічно зв'язана з етнічними екологічними традиціями: «Ібо зто близько самої природі человека... [3].»

В етнекологічному вихованні дуже добре проявляються всі особливості, які притаманні народній педагогіці. Вивчаючи етнекологію, традиції минулого, необхідно враховувати інертність деяких етнекологічних аспектів. Філатов писав: «В космогоническом мышлении разных народов, культур имеется немало неиспользованных экологических потенций, которые сможет использовать зарождающаяся экологически ответственная культура будущего [5].» В цьому відношенні велику цінність представляє інтерес, принципи екологічного та духовного виховання засобами народної педагогіки. Отже, прагнення відродити забуті традиції та включити їх у зміст сьогодення обумовило необхідність підвищення рівня екологічного та духовного виховання через народну мудрість, засобами української народної педагогіки.

Екологічне виховання велику роль відіграє в формуванні духовності засобами української народної педагогіки. Нові підходи до екологічного виховання молоді потребують таких форм та методів роботи, які б найбільш активно залучали до джерел національної культури, родинних та загальнонародних традицій, звичаїв, обрядів, скарбів народнописенної поетичної та декоративно-прикладної творчості.

Проблема екологічного виховання засобами українською народною педагогікою складна та багатогранна. Вона потребує подальшого вивчення та розробки методичних рекомендацій як для використання в виховній роботі загальноосвітніх шкіл, так і в педагогічних навчальних закладах.

ЛІТЕРАТУРА

1. П.М.Попов «Григорій Сковорода та його творчий внесок». - К., 1969. - С.24.
2. В.Шевчук. Г.Сковорода. Повесть. - К., 1969. - С.49.
3. Л.Махновець «Мандрівник світу». - К., 1968. - С.38-54.
4. С.П. Франк. Смысл жизни / Духовные основы общества. - М., 1992. - С.52-60.

The article deals with problem of the usage of ethnopedagogical components to form high levels of ecological culture at school.

ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У БРИТАНСЬКІЙ СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Сойчук Р.Л.

Рівненський державний гуманітарний університет

In the article it is analysed the especially of reforming of professional system educational in the Britain 's.

Сьогодні Україна вступила у новий етап утвердження незалежності -етап реформування. Реформи охоплюють усі сфери суспільного життя. Кардинальні зміни відбуваються і в системі освіти. У ХХІ столітті освіта постає як стратегічний ресурс нації. І від того, як буде навчена, підготовлена, вихована наша молодь, залежить те, як у майбутньому буде жити країна.

Закономірність нового століття: перехід від освіти, отриманої раніше, до освіти впродовж усього життя. ЮНЕСКО відводить особливу функцію неперервній освіті і насамперед безперервній професійній освіті.

Оновлені вимоги суспільно-економічного розвитку до підготовки кадрів передбачають використання результатів професійної порівняльної педагогіки. Використання зарубіжного досвіду в нашій країні реалізовується в контексті Закону України